

order is broken, offender will be punished or returned to the former framework, or he/she turns outsider. Mostly such person is woman. But the image of man as well as woman is transformed in the Maugham's novels. The writer has rethought stereotypic image of the gentleman cultivated by the Victorian epoch – he exposes not only generosity, but also the weak sides of “gentleman”: snobbism, greed, stupidity, cruelty and inflexibility. As for woman, her gender characteristics change from higher emotionality and infantilism to rigid pragmatism, calculation, manipulation towards men.

Keywords: gender, discourse, male, female, gender image of the world.

УДК 821.161.2–97

Питюр О. В.,

аспірантка,

Київський університет імені Бориса Грінченка

ДИДАКТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ БОГОРОДИЦІ (НА МАТЕРІАЛІ ВАСИЛІАНСЬКИХ ТВОРІВ БАРОКОВОЇ ДОБИ)

Образ Богородиці у художній системі релігійних творів отців-василіян барокової доби має значний дидактичний потенціал. Збірники чудес, що розкривають шлях паломника до образу Найяснішої Панни, відзначаються подібною структурою, хронотопом, методами та прийомами здійснення емоційного та повчального впливу на читача. Покров Богородиці не лише захищає, її сонцесяйний образ повчає уважного читача відкривати серце і розум для спілкування із Пречистою. Так актуальною є проблема здійснення виховного впливу на читача, визначення дидактичного потенціалу Богородиці у текстах уніатських священників – отців-василіян, які на українському ґрунті витворили особливу традицію пошанування образу Богородиці у контексті барокової доби.

Основним теоретичним підґрунтям визначеної проблеми є праці отців церкви, зокрема Василія Великого та І. Дамаскіна. Останній у книзі “Три захисних слова на захист пошанування ікон” виділяє шестичленну структуру образів, одним із видів якого є дидактичний (повчальний) або мнемонічний (пригадувальний), які об’єднували перш за все мнемотичні образи [8, 50]. До них, І. Дамаскін, за твердженням В. Бичкова, відносить усі релігійні зображення (зорові та словесні). Серед функцій таких образів І. Дамаскін називає дидактично-інформативну, комеморативну, поклонну, що сприяє актуалізації та проявленню архетипу, закладеного у образі поклоніння та сприяє чуттєвому пізнанні законів світу. Зазначена категорія чуттєвості, на нашу думку, є дуже важливою, бо саме через міру чуттєвого осягнення світу (за допомогою зору, слуху, нюху, дотикових відчуттів) або навпаки обмеження такої можливості чудотворний образ Богородиці, що є об’єктом паломництва та поклоніння, реалізує свої численні функції. На повчальності барокових творів наголошує і Дм. Чижевський вказуючи, що “барокова повість часто тісно пов’язана із всеохопливим релігійним життям та подає певну “мораль” або ж – в окремих місцях – сентенції та цілі, моралізуючи чи філософуючи окремі оповідання” [12, 291].

Наголосимо на ще одній проблемі, яка потребує додаткової уваги. Мнемотичність, як особлива категорія пригадування, пам'яті людини та покоління зокрема сприяє наявності численних актів чудесного, пов'язаного із появою у сні ченців, янголів, самої Богородиці. Усі вони вказують праведнику на правильний шлях, необхідну дію. Так розгортаються моделі іншого світу, що перебуває на межі життя і смерті, але неодмінно приводить до щасливого завершення, а отже сповідує ідею: нічого неможливого для Діви Марії немає, із потойбіччя є шлях повернення до землі, головне – віра у серці та осягнення цього розумом.

Богородиця як утілення прадавнього архетипу матері землі, культ якої споконвіків панував на нашій землі, актуалізує проблему місця і ролі церкви, яка, за твердженням Л. Ушкалова, “залишається головнішим гарантом функціонування міметичної моделі в усіх сферах духовної культури також за часів українського бароко” [11, 11–12]. Образ церкви-охорониці, церкви, яка виступає окремим сакральним місцем, “новою школою”, яка вчить основам небесного, а не земного алфавіту. Церква, яка у купі із чудотворним образом милує і карає, дає прихисток і виганяє за свої межі, виступає окремим топонімічним простором, на території якого не діють земні закони і правила.

Мета статті: дослідити дидактичний потенціал образу Богородиці у збірках чудес отців-василіян, а саме: “Гора Почаївська” (1772 р.) анонімного автора та “Phoenix tertiato redivivus...” (1654 р.) Якоба Суші, що актуалізують барокові книги повчань і чудес Богородиці. Пріоритетними завдання статті є:

- окреслити роль Богородиці та її функції у національному просторі українського та польського народів;
- визначити функції та роль чудотворного образу у топоніміці, центром якої є церква;
- виділити дидактичний потенціал образу Богородиці як одного із основних методів впливу на барокову людину.

Образ Богородиці своєрідно представлений у різних національних літературах світу. В українській традиції первинною є функція покрови, захисту, пов'язана, перш за все, із численними набігами ворогів та українські землі і постійною необхідністю оборонятися та захищатися. Не дарма козацтво обрало своєю покровителькою Богородицю, яка найкраще справлялася із цією функцією.

Вшанування Богородиці у Польщі, на переконання І. Кметь, розглядають у трьох функціональних сферах: літургійно-церковній (вшанування Богородиці відповідно до вчення церкви); загальнонаціональній (Богородицю названо опікункою польського народу, королевою Польщі) та народній (Богородиця – Матір не лише Христа, а й усіх людей) [4, 50]. Тому й виконує Матір споріднені функції із жінками-берегинями польського народу.

Наголосимо на множинності чудотворних образів Богородиці, наприклад: Холмський, Почаївський, Куп'яцький, Елецький, Ченстоховський та багато інших. Цьому явищу дає вичерпне пояснення П. Флорентський, який зазначає про те, що кожна із ікон є лише відображенням одного боку сонцяєйної благодаті Пречистої, одним із імен її [8, 51]. Кожен із текстів, який прославляє той чи інший

чудотворний образ Богородиці, актуалізує особливу функцію, яка була актуальною у певний історичний період, у тому чи іншому топонімічному просторі. Згадаймо збірники оповідань “Небо нове” І. Галятівського, “Руно орошенное” Дм. Ростовського, “Paregon chudow” А. Кальнофойського, “Phoenix...” Якуба Суші, “Гора Почаївська” анонімною автора. Останні два твори становлять для нашого дослідження особливий інтерес, оскільки є пам’ятками уніатських священників і продовжують традицію пошанування Холмського та Почаївського чудотворних та коронованих образів Богородиці.

Василій Великий, на основі учень якого формувався устав братства отців-василіян, дотримувався субстанціональної теорії, яка передбачала “сприйняття тексту як даного, як відкриття, яке не може існувати по-іншому, як тільки у своїй первинній, завершеній і незмінній формі. Істинність тексту перевірялася його повторюваним сприйняттям, а не порівнянням із іншим текстом” [10, 220]. Про образ Василій Великий говорив так: “Що слова оповідь пропонують для слуху, то мовчазний живопис демонструє через наслідування” [7, 89]. На переконання Л. Левшун, отці церкви вказують на повну тотожність між словесними текстами та відповідними живописними зображеннями, називаючи і те й інше чуттєвими символами [7, 89]. Ця позиція важлива тому, що обидва аналізовані твори мають у своїй основі чудотворні образи Богородиці – Почаївський та Холмський – які стали культовими у своєму регіоні, а слава про них вийшла за межі національних країн.

Л. Ушкалов звертає увагу на категоризацію поняття образ у літературі українського бароко, яка розглядає його як: “як спосіб існування небесної та земної ієрархії, особливий модус буття, одним із проявів якого є мистецтво взагалі й мистецтво слова зокрібно” [11, 10]. У цьому аспекті С. Журавльова акцентує увагу на художніх засобах, які використовує у тексті автор, пояснюючи це тим, що “митці ставили перед собою завдання морального виховання читача і з цією метою використовують відповідні художні засоби (метафора, алегорія, влучні епітети), що допомагають розкрити певну дидактичну настанову” [2, 76–77]. Окремо варто згадати категорію чудесного, що рухає сюжет твору, “чудо завжди слугувало двом формам впливу на людину: наочному (зорове підтвердження Божої величі) й внутрішньому (проникнення віри в розум і серце людини)” [2, 57]. Чудесне з позицій барокової людини сприймалося як милість Божа, вияв реального зв’язку між землею і небесами, людиною і Богом, посередниками між якими виступала Богородиця.

Особлива актуальним є дослідження функцій Діви Марії та її впливу на свідомість людини у епоху бароко, коли світогляд особи того часу обумовлювався релігійним віруванням. У цьому контексті доцільно визначити погляд отців церкви на концепцію розуміння образу, особливо зорового. Дидактичний потенціал Біблії, яка через систему моральних настанов та правил повчає праведному життю, споріднена із дидактичним потенціалом “статистичного” іконного образу Богородиці, який реалізується у книгах, композиція яких обумовлюється цим образом. Наголосимо на сентенції Ансельма Кентерберійського, який у кінці одинадцятого століття висунув концепцію Богородиці як посередниці (Mediatrix)

[13, 129]. Згадаймо, що посередником між Богом та людьми у першу чергу виступає Ісус Христос, який віддав своє життя для врятування усього людства. Барокові тексти натомість лише побіжно згадують Христа і Бога й усіляко наголошують на Богородиці, що можна прослідкувати на композиції усної молитви, з якою звертаються до Богородиці у проханні зцілитися, наприклад: *“Мати святіша в чудотворному образі Почаївському, помилуй мене. Не допусти померти без сакраментів святих. І ласка твоя у тому беду, ізходотайствуй мені здравіє”* [1, 116]. У такому аспекті Богородиця була ідеальним прикладом для наслідування (через споглядання іконічного образу зокрема). Я. Пелікан наголошує, що “вона була ідеальною для всіх: красивішою для інших, миліша для інших, супервелична, супермилосердна, суперблаженна. Слава її імені відома у всьому світі” [13, 130]. Не дивно, що і у Східній, і у Західній традиції цей образ залишився безапеляційно одним із найбільш пошанованим, що яскраво виражено у творчості отців-василіян.

Дидактизм іконічного образу білоруська дослідниця Л. Левшун аргументує, спираючись на слова архієпископа Анатолія (Мартинівського): “Образ є справжнє сповідання християнської віри, так що у всі часи існування християнству образу був притаманний догматичний характер” [7, 88].

“Відповідно до уявлень про подвійне буття людини в культурі бароко відбувається розмежування життєвих цінностей на елементарні, натуральні, породжені потребами самого лише тіла (“земний хліб”) і на вищі цінності, що задовольняють високі духовні прагнення” [8, 146]. Так актуалізувалася проблема богопізнання образу на різних рівнях: найнижчому – чуттєвому (емпіричному), пізнання розумом, що відповідає гномічному типу мислення, залучення до цього процесу волі і свідомості, і містичне пізнання, яке передбачало уміння розкрити трансцедентну словесну реальність, що становить символічну дійсність [7, 74]. Ці типи пізнання реалізують у текстах і вчать переходити з одного рівня до іншого, спираючись не лише на ще, що можна досягнути органами чуття, а й серцем та розумом. Так у збірці оповідань “Гора Почаївська” оповідається про символічне виділення у сні хворого чоловіка: “був між лісами, які у три боки відходили, бачив інока, одягненого як тамтешні іноки, приходив до мене із заходу, голова його була покрита клобуком... Бачив хор на повітрі стояв і хтось крикнув: подаймо ми чоловікові руку...” [1, 53]. Врешті ця подорож завершилася щасливим одужанням хворого мельника і його поклонінням Богородиці.

Сприйняття ікон визначається відповідними чотирма рівнями:

- споглядальний;
- осмислювальний;
- повчальний (виховний);
- комунікативний рівень [12, 292].

Третій рівень сприйняття святого образу є особливо значущим, бо навчає релігійному ідеалу, найвищим основам духовності та моральності.

Дидактичний потенціал образу Богородиці у василіянському тексті варто визначити через систему вертикальних та горизонтальних орієнтирів у

світовідчутті барокової людини, а перебування образу на межі видимого (земного) і невидимого (небесного) “віддзеркалюється його структурою, така позиція дозволяє людині бути причетною до ноуменального світу речей” [11, 5].

Так у тексті отців-василіян “Гора Почаївська” неодноразово повторюється свідчення паломників про обізнаність із попередньою редакцією тексту, яка й навчила молитися та звертатися до Богородиці, наприклад Анна Чайковська обіцяла поклон воздати Пресвятій у разі одужання [1, 38] або оповідь про не менш чудесне зцілення сліпого Сави, якому читали оповіді про чудесні зцілення із книги “Гора Почаївська” (очевидно попередньої редакції), що й надихнуло останнього вручитися Богородиці і відкрити їй своє палаюче серце [1, 42]. Усього попередні видання книги “Гора Почаївська” згадуються у редакції 1772 року 7 разів. Усі вони “пропагують” чудесне зцілення і служать настановами та реальними свідченнями благодаті Пречистої, яка прийде на допомогу навіть у випадку безнадійної хвороби. Про цілительство та заступництво Богородиці неодноразово наголошується і у тексті Якуба Суші. Так Олекса Олехна був врятований від татарського полону [5, 39] або Ієрофей Завіша сліпий на ліве око отримав зцілення після звернення і прохання біля ікони Холмської Богородиці. Характерно, що більшість чудес приурочено до цілої низки релігійних свят, одними із найпоширеніших яких на сторінках василіян є Благовіщення та Успіння Пресвятої Богородиці. За твердженням І. Кметь, ці свята тісно переплітаються з народними звичаями, із щоденним життям звичайної людини [4, 52].

Звернемо увагу на імагологічний аспект образу Пречистої, яка також опинилася у центрі релігійної полеміки прихильників латинського та римського обрядів у зв’язку із прийняттям Берестейської унії, утвердженням нового календаря та літочислення. Так у свідченні 1770 року оповідається про молитву у новозбудованій латинській церкві та прохання до Господа у Трійці єдиному та збирання табелів срібних на жертву образу слугами обряду латинського [1, 92]. Отці-василіяни були особливою релігійною структурою, яка поєнувала і гармонізувала в собі Східну і Західну традиції пошанування Господа, а Богородиця у цьому аспекті виступала настановительською істинної віри, вказувала на справжній шлях спасіння та порятунку.

Матір Ісуса також разом із повчанням та дидактичними настановами вказувала на зворотній бік життя. Цю особливість помітила Л. Міляєва, яка, аналізуючи творчий доробок василіянина Я. Суші, вказує на його художню манеру опису ікони Холмської Богородиці, а саме: “Марія на іконі, як він зазначає, в скромності поважна, в повазі – страшить (викликає священний трепет) і одночасно приємна. В серця людей “occultis stimulus” прониклива і стимулює до молитви” [9, 33].

Двополюсність барокового світовідчуття поділяла світ на верхній та нижній, християнську доброчесність та лютеранську кровожерливість. Численні набіги монголо-татар, які обложили свого часу Почаївський та Холмський монастирі, боротьба поляків проти козаків під проводом Богдана Хмельницького згадується у оповіді про чудотворну Холмську ікону Богородиці. Імагологічний аспект “свій-

чужий” перш за все реалізується через опозицію людей різних вірувань. Так християни різних обрядів опинилися по різні боки із мусульманами, агарянами, лютеранами. Нещадно був покараний лікар (оповідь у збірці “Гора Почаївська” від 25 травня 1725 року), який перебував у Почаївському монастирі і зневажив чудотворну ікону: коли вийшов із монастиря то був зложений хворобою, гнаний по горах та пустирях, поки не віддав душу і не прийняв покарання, так будуть покарані усі, хто зневажає святі ікони [1, 14]. Окрему увагу автор приділяє ставленню до жидів. Вважає їх “невірними”, розповідає про їх відмінності у пошануванні Господа, повчає читачів книги, що якщо вони будуть прислужувати жидам або поділяти їх віри, то неодмінно будуть покарані тяжкою хворобою або смертю. У іншому випадку жид дає пораду хворому покластися на волю Господа і пасивно чекати “ви року” Господа, швидкого завершення земного життя. На противагу йому чернець-василіянин пропонує активно просити заступництва у Богородиці, молитися і обіцяти поклонитися чудотворному образу [1, 114]. Так реалізується опозиція свій-чужий у збірці “Гора Почаївська” і відбувається повчання уважного читача: дотримувати “правдивої” віри, не бути бездіяльним, бачити зовнішнім і внутрішнім оком, відкрити серце і розум Богородиці, не бути байдужим і пасивним. Навчає Богородиця у своєму чудотворному образі бути відданим своїй вірі та сподіванням, виконувати обіцянку та уміти дякувати за Божу ласку.

У збірці “Гора Почаївська” наводиться каталог молитов на прохання до Богородиці, наприклад: “Пречиста Богородице в образі Почаївському чудотворна, як не ти зцілиш рабу свою цю, то ніхто не вилікує” [1, 39] або “Матір Пречиста в образі Почаївському, поможи мені, я ж тобі за те поклон мій нижайший воздам на горі Почаївській” [1, 46]; “Мати пречиста, помилуй сина мого, і представи його здрава” [1, 61]; “Пречиста Діво Богоматір, дай нам поміч” [1, 88]. Спостерігаємо, що у структурі книги “Гора Почаївська” немає єдиної структури молитви, усього на сторінках збірки видання 1772 року налічуємо близько 18 формул-звернень до Найсвятішої, що не повторюють один одного. Так книга повчає звертатися до образу різні соціальні групи населення (включаючи і самих священників), основною вимогою до яких залишається звернення серцем і душею.

Перспективними, на нашу думку, є дослідження проблема реалізації імагологічної опозиції “свого-чужого” як родової, національної, культурної, мовної спільноти і ролі Богородиці як універсального образу у сфері етнокультурних процесів та відносин, що дозволити розшити змістове на функціональне наповнення образу Богородиці.

Отже, образ Богородиці, який формується на сторінках творів уніатських священників, має виразний виховний вплив, навчає праведників терпінню і смиренності, грішних карає і настановляє на шлях виправлення.

Література

1. Гора Почаевская – Б. м. – Почаїв : Друкарня Успенського монастиря, 1772. – [1], 116, [3] арк.
2. Журавльова С. С. “Алфавит собранный, рифмами собранный...” свт. Іоанна Максимовича як явище агіографічної культури українського бароко : [монографія] / С. Журавльова ; [наук. ред. архієп. Ігор (Ісіченко)]. – Бердянськ : БДПУ, 2012. – 238 с.
3. Зінченко Т. Концепт ікони в релігійній картині світу: український аспект / Т. Зінченко // Народознавчі зошити. – 2008. – № 3–4. – С. 290–294.
4. Кметь І. Богородиця у сучасник польських дослідженнях / І. Кметь // Народна творчість і етнографія. – 2008. – № 5. – С. 50–55.
5. Лебедь В. Холмська чудотворна ікона Божої Матері / В. Лебедь // Ікона Холмської Богородиці: дослідження та матеріали : [наук. зб. / упр. культури і туризму Волин. облдержадмін. ; Волин. краєзнав. музей ; музей волин. Ікони ; ред. гр. Анатолій Силюк та ін.]. – Луцьк : Волин. краєзнав. музей : Музей волин. ікони, 2010. – С. 36–43.
6. Левшун И. В. О слове преображенном и слове преображающем: теоретико-аналитический очерк истории восточнославянского книжного слова XV–XVII веков / Л. В. Левшун. – Минск : Белорусская Православная Церковь, 2009. – 896 с.
7. Левшун Л. В. История восточнославянского книжного слова XV–XVII вв. – Минск : Экономпрес, 2001. – 352 с.
8. Макаров А. Людина Бороко / А. Макаров // Сучасність. – 1993. – № 7. – С. 140–150.
9. Міляєва Л. Ікона Холмської Богоматері : Redivivus Phoenix очима Якова Суші / Л. Міляєва // Ікона Холмської Богородиці : дослідження та матеріали : [наук. зб. / упр. культури і туризму Волин. облдержадмін. ; Волин. краєзнав. музей ; музей волин. Ікони ; ред. гр. А. Силюк та ін.]. – Луцьк : Волин. краєзнав. музей : Музей волин. ікони, 2010. – С. 32–36.
10. Ужанков А. Н. О специфике развития русской литературы XI – первой трети XVIII века : Стадии и формации. – М. : Языки славянской культуры, 2009. – 264 с.
11. Ушкалов Л. Світ українського бароко : філологічні етюди / Л. Ушкалов. – Х. : Око, 1994. – 112 с.
12. Чижевський Дм. Українське літературне бароко : вибр. праці з давньої літератури. – К. : Обереги, 2003. – 576 с.
13. Pelikan J. Mary through the centuries: her place in the history of culture / J. Pelikan. – New Haven : Yale university press. – 271 p.

Анотація

У статті актуалізовано проблему дидактизму у творах бароко, що реалізується у оповіданнях про чудотворні образи Богородиці. На основі категоризації образів І. Дамаскіна обґрунтовано дидактичний (повчальний) або мнемонічний вид образу, що виконує ряд функцій. Визначено засоби впливу на читача: через споглядання іконічного образу, здійснення молитовних практик, описи численних чудес, зображення історичних подій. Суперідеальність образу Богородиці виступає вічним зразком для наслідування та істинним шляхом порятунку.

Ключові слова: Богородиця, дидактизм, молитва, василіяни.

Аннотация

В статье актуализировано проблему дидактизма в произведениях барокко, которая реализуется в рассказах о чудотворных иконах Богородицы. На основе категоризации образов И. Дамаскина обосновано дидактический (поучительный) или мнемонический вид образа, который выполняет ряд функций. Выделено средства влияния на читателя: через созерцание иконического образа, осуществления молитовных практик, описание множества чудес, изображения исторических событий. Суперидеальность образа Богородицы выступает вечным образцом для наследования и воспроизводит истинный путь спасения.

Ключевые слова: Богородица, дидактизм, молитва, василияны.

Summary

The given article provides an account on the problem of didacticism within the baroque literature about miracle-working images of the Virgin Mary. Mnemonic and didactic images, performing their particular functions, are elaborated on the basis of categorization of the images of John of Damascus. Means of influence on the reader were defined through visual perception of iconic images, prayers, descriptions of multiple miracles, and depictions of historical events. Superideality of Virgin Mary's images is shown as an eternal example to follow and genuine way of salvation as well.

Keywords: Virgin Mary, didacticism, prayer, Basilian monks.

УДК 821.161.2“19”

Смаглій І. В.,
викладач,
Український державний
хіміко-технологічний університет
(Дніпропетровськ)

ЖІНКА-МИТЕЦЬ У ПОЕЗІЇ С. ЙОВЕНКО: КОНФЛІКТ ПОБУТУ І ТВОРЧОСТІ

Жіноча поезія 60–80-х років відзначається тематичним розмаїттям і психологічною складністю. До політичної цензури, кризи 90-х років, зубожіння редакцій і поетів як основних проблем жінок-митців додавалося упереджене ставлення до них, ігнорування їх видавництвами. Соціальне кліше, що думка поетки – це думка хатньої господині, пралі, куховарки, гальмувало жіночу творчість, яка, стаючи таким чином безперспективною і неприбутковою, змушена була замінитися іншим заняттям, “більш достойним” для радянської жінки. С. Йовенко як представниця цього покоління жінок-поеток мусила поєднувати творчу і побутову сфери, про що свідчить її біографія. Трансформація цих сфер авторською свідомістю репрезентувала поетичне осмислення конфлікту життя ліричної героїні.

У відгуках на першу збірку С. Йовенко “Голубе полум’я” Ю. Покальчук, Л. Скирда, П. Волинчук, розглядаючи поему “Ніоба”, одностайно наголошували на зображенні в ній сильних жіночих характеристик: “розділи, так би мовити, емансипації навмисне скандальні в “Ніобі” [1]. О. Шарварок у статті “Гостріше бачимо і мир, і світ” торкається безпосередньо дилеми між поетесою і жінкою, що, на його думку, розв’язується позитивно [14]. Складнощі поєднання побутового і творчого планів ліричною героїнею С. Йовенко досліджено Л. Таран, яка наголошує на корисності побуту для героїні-поетки: “як прискіпливо вичитуємо житейські подробиці з-поміж віршованих рядків, наївно передбачаючи, що саме вони являють нам конкретно надзвичайні обставини, “кухня” несподівано наближає автора до нас, читачів, і оголена “домашність” якимось зігріває...” [12, 111]. Ю. Суровцев вважає, що зображення побуту в поезії С. Йовенко досягає прози життя на противагу втіленню романтичного в житті [11, 277].

У монографії “Концепція людини і світу у творчості С. Йовенко” Л. Кулакевич приділяє значну увагу образу поета у віршах С. Йовенко, зокрема торкається й теми жінки-поетки, наголошуючи на гостроті і неординарності зображення ліричної героїні. Аналізуючи проблему реалізації жінкою себе в мистецтві, Л. Кулакевич слушно виокремила кілька змістових рівнів. Розглядаючи поезії “Радість”, “Йдучи